

A büntetésvégrehajtás tűzvédelmi helyzete

Az elmúlt év októberében az Országos Parancsnokság vezetői értekezletén áttekintettük a bv-intézetek és bv-vállalatok tűz elleni védekezésének helyzetét. Az írásban előterjesztett jelentés az 1982–1987 közötti időszak, valamint 1988 első három negyedének tűzvédelmét ismertette. A vitára bocsátott anyag fontos témái az alábbiak voltak.

1. A büntetésvégrehajtás tűzvédelmi helyzetének megítélését több speciális jelenség befolyásolja. Ezek egyike az a több szintű jogi szabályozás, amely túl az országos érvényű előírások tömegén, számos egyedi, sajátosan bévés jellegű intézkedést tartalmaz. Több szabvány és előírás, épp emiatt a bévés jelleg miatt nem alkalmazható, így például nem lehet kialakítani a helyiségek kifelé nyíló ajtóit, és nem tudjuk érvényre juttatni azt az előírást, miszerint a menekülési útvonalakban nem lehetnek zárt ajtók. Holott az említett előírások a tűzvédelem „alaptételei”.

A tűzvédelmi helyzet értékelését az a tény is motiválja, hogy a büntetésvégrehajtás épületei, az alkalmazott gépek, berendezések és technológiák zömmel korszerűtlenek, fejlesztésükhöz sem elegendő terület, sem elegendő anyagi eszköz nem áll a rendelkezésünkre. Különös jelentőséggel bír az a probléma, hogy még a függetlenített munkakörben dolgozó tűzvédelmi vezetők/előadók többsége is kénytelen egyéb feladatokat is ellátni.

2. A büntetésvégrehajtás tűzvédelmének ellenőrzési rendszere: a parancsnokokból, főmérnökökből, tűzvédelmi szakemberekből és hatóságokból tevődik össze. A vezetésvizsgálat, a vállalatfelügyeleti ellenőrzés, a céllenőrzés és az utóellenőrzés keretében egyaránt értékelték a tűzvédelem helyzetét. A vizsgált időszakban minden bv-vállalat és bv-intézet, valamint vállalati telephely ellenőrzése megtörtént. (A tárgyalt időszakban 40 vállalatnál és 81 intézetben tartottunk központi ellenőrzést.)

A kontroll tevékenység kiemelt mozzanata a 3193/1986. Mt számú határozatból fakadó ellenőrzési kötelezettségek teljesítése. Az intézmények vezetői soron kívül felülvizsgálták az irányításuk alá tartozó szervezet tűzvédelmi tevékenységét, a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, a tűz elleni védekezés jogi szabályozásának helyi megoldásait, végül a tűzvédelmi fegyelmi helyzetet. A tapasztalatok alapján készült el az Igazságügyi Minisztérium beszámolója. Megállapítottuk, hogy nem volt szükség rendkívüli intézkedésekre, de több olyan hiányosságot tapasztaltunk, amelyet az intézmények vezetői saját hatáskörükben rendezhettek. Az Mt-határozat végrehajtásáról tájékoztattuk a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokságát.

3. A büntetésvégrehajtási intézetek tűzvédelmi szempontból az alábbi módon csoportosíthatók: országos bv-intézetek; bv-vállalatok; célgazdaságok;

megyei bv-intézetek; szigorított javító-nevelő munkát végrehajtó intézetek. Ez a felsorolás azt jelenti, hogy az adottságok, a lehetőségek, a körülmények miatt az országos bv-intézetek tudják a legjobban és a szigorított javító-nevelő munkát végrehajtó intézetek a legkevésbé teljesíteni a tűzvédelmi követelményeket. Ezek a következők:

- megbízólevél és munkaköri leírás;
- a részlegek tűzveszélyességi osztályba sorolása;
- az általános tűzvédelmi utasítások betartása;
- a helyi, speciális tűzvédelmi rendelkezések végrehajtása;
- a tűzriadóterv megléte;
- a tűzoltókészülékek és tűzivízcsapok ellenőrzésének dokumentálása;
- a raktározás és tárolás előírásainak betartása;
- villámvédelmi mérések jegyzőkönyvei – a hibák kijavításának feltűntetésével;
- villamos szabványossági mérések elvégzetése és dokumentálása;
- intézkedési tervek a hibák korrigálására;
- pótmérés vagy szerelői nyilatkozat;
- folyamatos tűzvédelmi oktatás.

Miután minden intézetben és vállalatnál mások a helyi adottságok, nem léphettünk fel velük szemben azonos elvárásokkal. De az előzőekben felsoroltakat általában megköveteltük.

4. Az intézetekben a tűzvédelmi vezetők/előadók megbízólevele általában rendben van. Néhány helyen azonban a megbízólevél nem előírászerű. Nem a parancsnok írta alá, nincs keltezve, nem névre szóló, nem rögzíti pontosan azt a tevékenységet, amire kiadták. A megbízóleveleket a hatályos IM Tűzvédelmi Szervezeti és Működési Szabályzat (117/1985. (IK. 8.) IM számú utasítás) szerint kell elkészíteni.

A megbízólevelek vizsgálatát az tette szükségessé, hogy a tűzvédelmi vezető/előadó több esetben nem tudott hatásosan és főleg gyorsan – intézkedni, alacsony rangja miatt. Például a szolgálati ágak vezetőit nem utasíthatta. Természetesen nem célunk a szolgálati rendszer felrúgása. De a megbízólevélben pontosan rögzíteni kell, hogy milyen utasítási, felelősségrevonási-jutalmazási, javaslatvételi joga van a tűzvédelmi szakembernek, és ezzel mikor, kikkel szemben élhet. Így elkerülhetők lesznek a félreértések, hisz a tűzvédelmi vezető a mindenkori intézetparancsnok vagy a főmérnök közvetlen alárendeltje, ha tűz üt ki.

5. A tűzvédelmi előadók munkaköri leírásainak csak általános része felel meg a hatályos jogszabályban foglaltaknak. Feltétlenül szükséges a helyi speciális körülmények írásos rögzítése, hogy mikor, milyen beosztásban, milyen díjazásért, milyen színvonalon kell ellátniuk ezeket a kötelezettségeket. A főállású – függetlenített – tűzvédelmi vezetők/előadók esetében pedig az a fő probléma, hogy munkaköri leírásuk sok esetben nem szabja meg egyértelműen, milyen szinten felelnek vállalati dolgozóként az intézet költségvetési részének tűzvédelméért, vagy fordítva, milyen felelősség terheli őket mint intézeti dolgozókat a vállalat oltalmáért a tűz ellen.

6. A tűzvédelmi tevékenység alapja az intézet tűzveszélyességi osztályba sorolása. Az intézetek – általában – a mérsékelt tűzveszélyes úgynevezett „D” osztályba tartoznak. A felülvizsgálat során megállapítottuk, hogy a korszerűtlen, elavult besorolásokat újjal cserélték fel, s ezek legtöbbször már meg-

felel az Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírásainak. E teren csupán az okoz gondot, hogy a gyakori rekonstrukciók, átépítések szükségessé teszik a besorolások folyamatos ellenőrzését és korszerűsítését, az anyagok naprakész állapotban tartását.

7. A tűzveszélyességi osztályba sorolás után készíthető el a létesítmény, illetve létesítménycsoport tűzvédelmi utasítása. Az általános – vállalati, intézeti – utasítások megfelelő színvonalúak. A helyi utasítások viszont, amelyek az általánostól eltérő eljárásokat tartalmaznak, nem minden helyiségre készültek el, vagy azokat nem mindenütt függesztették ki. Holott a „C” vagy annál kockázatosabb tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségek esetén ez kötelező. Törödni kell azzal is, hogy a helyiségek jellegének megváltozása, a tárolt anyagok csökkenése vagy növekedése maga után vonja a tűzvédelmi rendelkezések módosítását.

8. A tűzriadó tervek elkészítésével, elhelyezésével és gyakoroltatásával kapcsolatban több probléma jelentkezett. A hatályos jogszabály szerint csak „C”, vagy annál tűzveszélyesebb létesítményben kötelező elkészíteni. De a büntetésvégrehajtás sajátos körülményei miatt ajánlatos minden intézetben kidolgozni ezt a tervet. Helyenként a tűzvédelmi előadó nem is tudott a tervről, elkészítésébe be sem vonták. Több esetben pedig egymástól függetlenül csinált tűzriadó tervet a biztonsági szolgálat és a tűzvédelmi szervezet úgy, hogy elképzeléseiket nem is egyeztették. Ez az eljárás megengedhetetlen, mert tűz esetén ellentétes parancsok kiadásához, és ezen keresztül katasztrófához vezethet. Néhány intézetben nem találtak a tervek mellékletét képező – naprakész – szintenkénti helyszínrajzot. A büntetésvégrehajtásnál e tervek titkos dokumentációk, tárolásukról a TÚK-szabályok szerint kell gondoskodni. Gyakran merül fel az a probléma, hogy senki nem intézkedik a tűzvédelmi terv gyakoroltatásáról, noha az alapos ismerete nem nélkülözhető egy esetleges tűzoltásnál.

9. A kézi tűzoltókészülékeket és a tűzcsapokat nagyjából rendszeresen ellenőrzik. Nagy figyelmet fordítunk ennek felülvizsgálatára, mert a bekövetkezett tüzek oltásánál az előbb felsorolt adminisztratív szabályozás nem nyújt elegendő segítséget. Felmérést készítettünk az intézetekkel az alkalmazott kézi tűzoltókészülékekről. Az összesítés megtörtént, az eredmények értékelése – az állami tűzoltóság szakértőinek bevonásával – folyamatban van. A részletes nyilvántartás az előzetes vizsgálatok eredményét bizonyította. Az intézetek tűzvédelmi szakemberei úgy vélik, célszerű volna szerződést kötni egy nagyvállalattal, mely garantálná az összes bv-intézet és bv-vállalat valamennyi kézi tűzoltókészülékének ellenőrzését, karbantartását és cseréjét, valamint gondoskodikna az új készülékek beszerzéséről és rendszerbe állításáról. A vizsgálatok alapján a jelenleg felszámított áraknál így kedvezőbb díjtételeket érhetnénk el.

10. A raktározás, tárolás kérdésköre kapcsán előre kell bocsátani, hogy körülményeinkből adódóan – a 100 éve épült szűk börtönök, a körülépített intézetek stb. miatt – nagyon nehezen tudunk eleget tenni a szabványok előírásainak. Ez a megállapítás elsősorban a vállalatokra vonatkozik. Több helyütt azonban a rendelkezésre álló raktárkapacitással sem gazdálkodnak okosan. Gondot okoz továbbá, hogy szűkös anyagi lehetőségeink nem teszik lehetővé korszerű raktárak kialakítását, ezek a nehézségek pedig majd minden esetben tűzvédelmi problémákat vetnek fel. Ilyenkor a dohányzási fegyelmet a jogszabályok rendel-

kezésénél is jobban meg kell szigorítani, és ez a büntetésvégrehajtás területén nem könnyű feladat.

11. A létesítmények villámvédelmi felülvizsgálatát a szabvány előírta időközökben általában elvégeztetik. Ez a kijelentés érvényes a villamos szabványossági mérésekre is. Mindkettőt célszerű lenne – ha az időpontokat össze lehetne hozni – az érintésvédelmi mérésekkel azonos időben csináltatni, de ez a legtöbb esetben nem sikerül. A villámvédelmi hiányosságok esetében a javításra nem lehet határidőt kitűzni, ezeket azonnal el kell végeztetni. Sokszor jelent problémát, hogy a mérések során feltárt fogyatékoságok megszüntetésére nem készítik el az előírt ütemtervet, vagy a munkák elvégzése után nem csinálják meg a szükséges pótméréseket, nem szerzik be a kötelező szerelői nyilatkozatot.

12. A fogvatartott elítéltek tűzvédelmi oktatása rendszeres, kisebb dokumentációs hiányosságoktól eltekintve kielégítő. Az oktatási anyaghoz hozzá lehet jutni, az oktatók többsége lelkiismeretesen végzi feladatát. A zárkán levő nem foglalkoztatott elítéltek tűzvédelmi oktatására a közeljövőben központi intézkedést fogunk kiadni.

A testületi tagok tűzvédelmi oktatása több kívánnivalót hagy maga után. Az IM Tűzvédelmi Szervezeti és Működési Szabályzata egyértelműen rendelkezik: minden dolgozót évente egy alkalommal tűzvédelmi oktatásban kell részesíteni, valamint munkába állításkor és új munkakörbe helyezés után is. Ennek ellenére a szolgálati ágak vezetői több intézetben nem részesülnek tűzvédelmi oktatásban. Ez az eljárás azért okoz komoly gondot, mert épp a szolgálati ágak vezetői azok, akik veszély esetén irányítják a testületi tagokat, és kiképzésük hiányában nem tudják szakszerűen ellátni ilyen irányú teendőiket. Néhány intézetben már a rendszeres évi kiképzési tervben szerepel a tűzvédelem, így a parancsnok, a helyettese(i) és a főmérnök kivételével mindenki kap tűzvédelmi oktatást. Ezt a gyakorlatot meg kellene honosítani minden intézetben.

13. A vizsgált időszakban évente kétnapos továbbképzést tartottunk Piliszentkereszten az IM Oktatási Központjában a bv-intézetek tűzvédelmi vezetői/előadói részére. A továbbképzésben fontos szabályozási kérdéseket vitattunk meg, a szakemberek tájékoztatták egymást az intézetek tűzvédelmi helyzetéről, a személyi és technikai feltételek meglétéről, valamint a felmerült problémákról. A konzultáción részt vettek a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokságának és az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőségnek a képviselői.

Befejezésül a BM Tűzoltóság parancsnokának általános helyettese tájékoztatta a résztvevőket az ország tűzvédelmi helyzetéről és a közeljövőben a Parlament elé kerülő tűzvédelmi törvénytervezetről. Megállapította, hogy erősen csökken a népgazdaságban (a büntetésvégrehajtás se kivétel!) a tűzvédelem céljaira fordítható pénzüsség. Ugyanakkor a tűzveszélyes technológia, a nagyobb mennyiségű anyagok tárolása potenciális veszélyt jelent, ezért a megrendelések teljesíthetősége érdekében az élet- és vagyónbiztonság szempontjainak figyelembe vételével igyekezni kell a tűzvédelmi beruházásokat legalább szinten tartani.

Mindenesetre igen fontos, hogy a büntetésvégrehajtási őrzés és a tűz elleni védekezés szakemberei egységesen gondolkodjanak. Ezen belül megoldandó:

- a menekülési útvonalak kialakítása, a fogvatartottak befelé menekítésének eltervezése;

- az elektromos zárral felszerelt, távolról működtethető ajtók nyitása;

- a tűzriadó közös gyakoroltatása;
- az elsődleges (vállalati tűzoltók, fogvatartottak stb. általi) beavatkozás lehetőségének megteremtése;
- az állami tűzoltóság azonnali behatolásának, tagjai személyes szabadságának a biztosítása.

Az Alföldi Bútorgyárban tavaly nyáron bekövetkezett tragikus tüzeset-hoz hasonló rendkívüli események megelőzése érdekében felkértük a tanácskozáson a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokságát, hogy területi szervei bevonásával nyújtson segítséget egy, a bv-létesítményeket átfogóan érintő tűzvédelmi ellenőrzéshez. Ezt a teljes tűzvédelmi kontrollt az IM Büntetésvégrehajtás országos parancsnokhelyettese és a BM Tűzoltóság parancsnokának általános helyettese együtt rendelte el.

1988 utolsó két hónapjában – a területileg illetékes tűzoltóparancsnokság segítségével – az IM BvOP és a BM TOP elvégezte 12 bv-vállalat komplex ellenőrzését. Az intézetek felülvizsgálata 1989. május 31-én lezárult. A jelentések a két parancsnokságra beérkeztek. A kiértékelésre és az intézkedések meghatározására ezek után kerül majd sor.

Az ellenőrzés tapasztalatait, a BvOP és a BM TOP elvárásait a megyei intézeti jelentések értékelése után parancsnoki értekezleten fogjuk ismertetni, majd ezt követően Intézkedési Tervbe foglaljuk. Ezekről a tűzvédelem iránt érdeklődőket a későbbiekben tájékoztatjuk.

Dr. Csermely Péter